

ПРИЛОЗИ
ЗА ИСТОРИЈАТА НА МАКЕДОНИЈА
И МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРА

Приредувач: Катица КУЛАВКОВА

Скопје
Македонска академија на науките и уметностите

2021

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР

- ♦ Катица Кулавакова: Македонија: историски континуитет во простор и време I

УВОД

- ♦ Љупчо Коцарев: За историјата на Македонија a

I КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

- ♦ Драги Митревски: Културната основа на Македонија: од раната бронзена доба до првите политички заедници 37
- ♦ Војислав Саракинки: Македонците меѓу барбарството и хеленството 59
- ♦ Стефан Пановски: Македонските кралеви и Хелените 77

II ПОЛИТИЧКА ИСТОРИЈА

- ♦ Александар Атанасовски: Бугарските завладувања на Македонија во IX и X век 103
- ♦ Митко Панов: Политичко-идеолошките традиции на Самуиловата држава (Концептуализација на историската интерпретација) 123
- ♦ Стојко Стојков: Многуимените Други: Македонија како пресечна точка на другоста на средновековниот Балкан 147

♦ Ванчо Ѓорѓиев: Постулатите на македонското револуционерно движење 1893-1908	167
♦ Никола Минов: Балканските пропаганди во османлиска Македонија	193
♦ Далибор Јовановски: Делејќи го „Своето“: Преговорите за поделба на Македонија меѓу балканските држави	219
♦ Теон Џинго: Македонскиот национален идентитет во политиката на Велика Британија (1919-1941)	243
♦ Тодор Чепреганов: Британските и американските воени мисии во Македонија за македонскиот идентитет во Втората светска војна (1941-1944)	261
♦ Сашо Додевски: Ослободител, окупатор или администратор – позицијата на царството Бугарија во Македонија во Втората светска војна во периодот 1941-1944	275

III КУЛТУРНА ИСТОРИЈА

♦ Ѓорѓи Поп-Атанасов: Македонскиот карактер на глаголицата	301
♦ Витомир Митевски: Индоевропските обрасци и византиската традиција во македонските песни за Крале Марко	317
♦ Ганка Цветанова: Културната и политичката фаза во развојот на македонската нација: Просветителство и Преродба	327
♦ Билјана Ристовска Јосифовска: Македонскиот идентитет во националната историографија: неинституционални и институционални форми на проучување	349
♦ Искра Тасевска Хаџи-Бошкова: Македонската култура во првата половина на XIX век	369
♦ Ангелина Бановиќ Марковска: Мисирков и суштината на националната идеја: јазик, култура, историја	385
♦ Велика Стојкова Серафимовска: Фолклорните маркери и македонскиот културен идентитет	399

- ♦ Сашо Цветковски: Словенските светци во живописот на дебарско-мијачката и самоковската зографска школа (рефлексии и одраз на одделните традиции и културните идентитети) 417
- ♦ Горан Калоѓера: Номмаге на македонскиот XIX век: обид за синтеза... 449

IV. ЦРКОВНА ИСТОРИЈА

- ♦ Ѓоко Ѓорѓевски и Виктор Недески: Општествено-политичките процеси и улогата на Охридската Архиепископија низ вековите 465
- ♦ Дејан Борисов: Теодосиј Гологанов – скопски митрополит 1885-1892 ... 483
- ♦ Борче Илиевски: Македонското црковно прашање 1943 – 1967 (меѓу автономија и автокефалност) 501
- ♦ Тони Филипоски: Атрибуциите и титулациите на светците на македонската православна црква - Охридска Архиепископија во средновековните извори: Св. Кирил, Св. Методиј, Св. Климент, Св. Наум 523

ПРИЛОЗИ

- ♦ Биографски белешки на авторите 550
- ♦ Список на илустрации: за текстовите на Д. Митревски, Ѓ. Поп-Атанасов, В. Стојкова Серафимовска и С. Цветковски 558

Војислав САРАКИНСКИ

МАКЕДОНЦИТЕ МЕЃУ БАРБАРСТВОТО И ХЕЛЕНСТВОТО

Прашањето дали Македонците биле барбари или Хелени (и она што за многумина е поважно – дали Александар бил барбарин или Хелен) нема многу врска со историската реалност. На оние кои расправаат за ова прашање, обично им е поважно да се вооружат со факти кои ќе го поткрепат нивниот наратив, одошто да го спознаат правилниот историски контекст на тие факти. Од тоа може да се изроди само некавалитетна, дури и објективно лоша историографија. Во продолжение ќе разгледаме зошто ваквите прашања никогаш нема да добијат задоволителен одговор.

Има повеќе причини зошто им нема крај на расправите за тоа дали античките Македонци биле Хелени и зошто научната расправа ретко останува во границите на науката. Првата причина е тоа што, пред сè, *и самиот ѝоим „Хелен“ е ѝрилично неодреден*, дотаму што научниците до денешен ден не можат да се договорат што сè опфаќал тој и кој можел точно да се идентификува со него. Во текот на столетијата, од античко време до денес, *дефинициите на ѝоимот „Хелен“ многу ѝајти се менувале*. За почеток, не можеме да одредиме ни кога точно се појавил ниту, пак, кога точно оваа група луѓе почнала да се нарекува со вакво заедничко име. Како ознака за поширока етничка група, зборот „Хелен“ за првпат е посведочен на еден натпис од некојси Ехемброт, кој го датираме во 584 ст. е. (Paus. 10.7.6.). Пред тоа, зборот немал пошироко етничко значење: на пр., кај Хомер ги означува само жителите на Фтија во Тесалија, татковината на Мирмидонците на Ахилеј.

За незгодата да биде поголема, новиот групен хеленски идентитет воопшто не ги истиснал постарите групни определници. Често се мисли дека „Хелен“ е единствената етничка ознака што ја користеле Хелените за себе. Напротив: и Јонците и Дорците се сметале за полноправни етнички групи, кои исто

така, споделувале наречје, обичаи, културно и историско наследство. Во изворите среќаваме многу ликови што се повикуваат на споделениот јонски или дорски, а не на хеленскиот идентитет.¹ Причината за ова е едноставна. Денешната идеја за нации, обликувана дури во XIX век, е многу различна од начинот на кој Хелените ја разбирале Хелада. Во антиката немало ништо слично на она што денешните народи би го нарекле „нашата земја“; за Хелените хеленскиот свет бил апстракција налик на „христијанскиот свет“ во средниот век или, пак, на т.н. „арапски свет“ денес. Затоа и не е чудно што поединци често го прифаќале за основен токму својот локален територијален, политички и граѓански идентитет, кој за нив бил поважен од општиот; навистина, изворите постојано ни раскажуваат за Атињани, Спартанци, Тебанци, Коринтјани и за други, а поретко само за Хелени.

Дефиницијата на хеленството што ја предложил Херодот² – а, постојано ја повторуваме до денес – во времето на најголемиот подем на Македонија била стара повеќе од еден век. Во тоа време веќе било начелно прифатено дека Хелените споделуваат потекло, јазик, култура и начин на живот. Но, настрана од делото на Херодот, Хелените во секојдневниот живот немале точни и јасни определници за хеленската припадност: *немало ѝочно загаден сѝисок на услови шѝо некој ѝребало да ѝи исѝолни за да му ѝризнааѝ дека е Хелен*. Според состојбата и потребите, можело да биде важно сè: потеклото, јазикот, државното уредување, религијата, учеството на сехеленските празници. Згора на сè, ова широко хеленство се јавувало во многу регионални варијанти, кои биле прифатливи или неприфатливи во зависност од авторот, неговото време и неговите политички симпатии.³ Како последица од оваа широчина, зависно од економските потреби и политичките цели,

¹ V., на пример, Thuc. 4.61.3. – епизодата со говорот на Хермократ на соборот на Сицилијците во Гела.

² Hdt. 8.144.2. Сепак, некои истражувачи тврдат дека со оваа дефиниција Херодот само се обидува јавно да промовира едно специфично политичко гледиште, засновано врз неговите сопствени интереси. Елементите на хеленството што ги споменува Херодот, всушност, и не го покриваат хеленството во V век ст.е.: во тоа време Хелените сè уште немале унифициран и стандардизиран јазик; религијскиот систем значително се разликувал од една до друга област, што често предизвикувало нетрпеливост, а не заедништво; а концептот за заеднички хеленски обичаи во голема мера е изграден од самиот Херодот, кому му требал таков обединет концепт за да им го противстави на туѓите, „барбарски“ обичаи на Персијците и на Скитите. Viz. Hall 2002; Fabricio & Cunha 2014: 147.

³ На пример, иако Спартанците беспоговорно му припаѓаат на хеленскиот свет, Херодот дури и кај нив успева да препознае одредени навики и обичаи што биле „достојни само за барбарите“ – а, пред сè, државното уредување. Хартог мисли дека и приказите на базиците кај Херодот, всушност, се дел од некаква студија за „другоста“, во која монархијата и барбарството се два неразделни концепти. Туѓиот самодржец се одликува со промискуитет, склоност кон наслади, гордост, непочитување на законите, физичко насилство итн.; овие речиси трагични одлики ги има и кај Персијците, кај Перииандар, кај некои спартански базици – но, кај нив се споменуваат само тогаш кога е тоа полезно за наративот на Херодот. V. Hartog 1988: 322-339; Hall 1989: 80 sqq.

можело да се оспори хеленството на цели заедници.⁴ Сосема друго прашање е колку ова ги засегаало самите заедници, особено оние што немале намера да играат позначајна улога на политичката сцена на јужниот Балкан.

Хелените од класично време се согласувале дека централно место во ова прашање има заедничкото потекло, т.е. наводната припадност на т.н. „хеленски род“⁵ – при сè што никој од нив не ја познавал сопствената историја подалеку од неколку поколенија наназад. За своето најстаро минато Хелените не располагале со одредетени сведоштва и историски записи, туку со аџиолошки митови, во кои ја објаснувале својата најрана историја преку богови и херои. Но, митовите, по својата природа, се сплет од приказни што се менливи, а во нив се опишуваат врски кои се несигурни и непостојани. Неретко се случувало општествено-политичките услови да ги тераат луѓето да изнесуваат нови тврдења за сопственото минато, а со тоа да менуваат и голем дел од митската традиција.⁶ Постојано се измислувале нови приказни и нови митски традиции,⁷ особено за благородничките семејства и за кралските куќи.

Повеќето благородници тврделе дека потекнуваат од некое божество,⁸ а краевите обично се врзувале или за Херакле, или за некој друг епонимен херој од најраното (неисториско) минато на Хелените. Преку ваквите врски се докажувал сопствениот легитимитет, староста на родот и значењето на домот за идентитетот на целата заедница. Не само што било дозволено туку било и препорачливо луѓето да се врзуваат за веќе постојни приказни за потеклото на разни племиња и општествени групи; токму поради ова, во изворите со кои располагаме – кои и онака се нецелосно зачувани и проблематични – најчесто

⁴ Освен антологискиот пасус во кој Тукидид зборува за жителите на Амфилохија, Амбракија, Хаонија и другите соседни барбари (Thuc. 2.68), вреди да се спомене како пример и еден атински натпис (Tod 137) во кој атинското Собрание протестира против неделата на Ајтолците, кои „ги прекршиле заедничките закони и обичаи на Хелените“. Волбанк (*The Hellenistic World*, 153) досетливо забележува дека е сосема соодветно што Ајтолците за првпат ни се појавуваат во изворите во контекст на прекршување на општоприфатените норми и правила, нешто што ќе го прават постојано во својата подоцнежна историја.

⁵ За разлика од Хелените во подоцнежното време, кај кои на прво место биле образованието и светогледот; в. подолу.

⁶ За овој проблем, cf. задолжително P. Veayne, 1988. *Did the Greeks Believe in their Myths? An Essay on the Constitutive Imagination*. Chicago: The University of Chicago Press.

⁷ Можеби најдобар пример за ова е множеството митски традиции за Македон, кој во митската графа се среќава како син на Севс, на Ајол, на Ликаон, а најпосле и на Озирис. Во една верзија сосед му е херојот Теспрот (епоним на Теспротите во Епир), во друга, брат му е Магнет (епоним на Магнетите во Тесалија), а, секако, најинтересно е како, по македонското освојување на Египет, Македон станува син на Озирис и брат на Анубис; в. Diod. 1.17.

⁸ На пример, Клејстен и Алкмеонидите тврделе дека потекнуваат од правнукот на легендарниот аргонаут Нестор, кој се борел против Кентаурите; нивниот поширок род, Нелеидите, наводно потекнувале од Нелеј, таткото на Нестор, кој бил син на Посејдон; атинскиот тиранин Пејснстрат, преку Солон, водел потекло од Кодро, последниот атински крал; примерите се неброени.

не можеме да повлечеме линија каде завршуваат реалните семејни врски, а каде почнуваат измислените генеалогии. Помалите идентитетски заедници и послабите политички здружувања имале само едно политичко оружје – да настојуваат на сопствената верзија за своето потекло и минато. На друга страна, пошироката заедница, во зависност од односот на силите и интересите, можела да го прифати или да го одрече нивниот удел во заедницата, а понекогаш да ги направи и двете нешта, истовремено или за мошне кусо време.⁹ Во крајна линија, и самите Хелени биле свесни дека нечиј статус и место во заедницата зависи не само од неговите сопствени тврдења туку и од тоа дали тие тврдења се прифатени. Ако се, барателот влегува во друштвото на Хелените; ако не се, останува надвор, па во изворите е обележан како барбарин.

Но, што всушност значи „барбарин“? Втората причина, поради која нашиов проблем тешко ќе дочека решение, е тоа што ни *йоимои* „барбарин“ не е дефиниран многу јојасно од *йоимои* „Хелен“. Денес со овој поим означуваме нешто примитивно, диво, грубо или необразовано, нешто што не познава цивилизација – значи, општества без технолошки развој и култура. Ова современо разбирање го поставя поимот „барбарин“ наспроти поимот „цивилизација“ – но, проблемот е во тоа што нашата денешна идеја за тоа што претставува „цивилизација“ за првпат се јавува дури кај француските мислители од XVIII век.¹⁰ Оттогаш потекнува концептот дека луѓето што живеат во цивилизација се разликуваат од барбарите, зашто се урбани, писмени и префинети – а ваквото поимање на нештата нема врска со антиката.¹¹ Хелените ги нарекувале „барбари“ безмалку сите туѓинци, вклучително и Персијците и Египјаните, што ние секако не би ги нарекле „барбари“ во денешна смисла на зборот.

Интересно е да се проследи развојот на поимањето и односот кон барбарите во хеленската општествена мисла. Иако овој поим за првпат е споменат кај Хомер,¹² кај него, всушност, нема барбари. Ахајците и Тројанците почитуваат исти богови и имаат исти начини на обожавање; живеат во градови што не се разликуваат меѓу себе; на појавно рамниште, имаат исти обичаи; а, во војна почитуваат ист херојски код, кој е еднакво прифатен од водачите на двете

⁹ На пример, хеланодиките во Олимпија наводно прифатиле дека Александар I е од хеленски род и му дозволиле да учествува на едно селенско празнување (Hdt. 5.22.; Just. 7.2.14); а Спартанците – дел од истата широка заедница на Хелените – среде атинското собрание викале по истиот тој Александар дека е барбарин и дека со него нема верба (Hdt. 8.142).

¹⁰ V. É. Benveniste (1954). *Civilisation. Contribution à l'histoire du mot*. [1966: *Problèmes de linguistique générale*: 336–345]. Éditions Gallimard; R. Velkley. 2002. *The Tension in the Beautiful: On Culture and Civilization in Rousseau and German Philosophy. Being after Rousseau: Philosophy and Culture in Question*: 11–30. The University of Chicago Press.

¹¹ Cf. Goulart da Silva 2008: 6

¹² Il. 2.867; Od. 8.293–4.

војски. Тројанците воопшто не личат на „други“, туку напротив – на „слични“, ако не се и целосно исти со Ахајците.¹⁵ Не знаеме дали ваквата слика го одразува светогледот на Хелените во VIII и VII век ст. е. или, пак, ја претставува идејата за некое минато, златно време на херои слични и еднакви меѓу себе; но, како и да е, кај Хомер целосна спротивност и противтежа на Ахајците не се Тројанците, туку дивите, чудовишни суштества, Киклопите, Амазонките и Кентаврите, кои се наоѓаат надвор од кругот на луѓето, со што одлично ја отсликуваат „другоста“.¹⁴

Многу студии го испитуваат начинот на кој се обликувала оваа „другост“ во очите на Хелените, но и начинот на кој мноштвото „внатрешни“ хеленски идентитети – Мирмидонци и Критјани, Јонци, Дорци и Ајолци, Атињани и Спартанци – постепено се обликувале во заеднички идентитет наспроти другите, но без да го истиснат внатрешното мноштво.¹⁵ Некои мислат дека првиот своевиден тест за заедништвото на Хелените се случил во VIII век ст. е., при почетокот на колонизацијата, со која се разместиле на бреговите на Средоземјето „како жаби околу бара“.¹⁶ Ова е мошне интересно поради две причини. Прво, ако е ова точно, тогаш и *никулциите на заедничкиот хеленски идентитет*, *зледано со очите на историчар, се ирилично скорешни*; и, второ, истражувањата укажуваат дека во голем број случаи колонистите – кои најчесто доаѓале од најнискиот, политички маргинализиран слој на општеството во матицата – основале колонии во договор и соработка со локалното население и дека воопшто *немало соочување од видот „ние иројив друѓиите“ или „Хелените иројив барбарите“*.¹⁷ Според Херодот, вистинското одделување од барбарите – и воопшто од Истокот,¹⁸ кој претходно бил егзотичен предмет на восхит и извор на необични знаења, а сега станал *barbaricum* – се случило со Грчко-персиските војни, кога Хелените наводно се обединиле за да ја одбранат Хелада од азиските барбари. Но, и ова тврдење е проблематично, зашто Хелените се бореле против Персијците за да спречат нивната земја да се најде под власт на тиранин, самодржец и туѓински крал; нивниот јазик, културата и светогледот, воопшто, не биле загрозувани. Врз основа на искуствата од малоазиска Јонија, Хелените добро знаеле дека животот под персиска власт не значи

¹⁵ Viz. De Luna 2003: 36.

¹⁴ Hall 1989: 47-55; Moggi 2008: 59.

¹⁵ Cf., на пример, Nenci 1983; Nenci 1990; Hall, 1989; Hartog 1996; Hall 1997; Malkin 1998; Malkin 2001; Hall 2002; Moggi 2008, и многу други.

¹⁶ Plat. Phaed. 109a-b.

¹⁷ Nenci & Cataldi 1983: 582; Hall 1989: 8-13, 47-55; Hall 2002: 97-124; Moggi 2008: 55.

¹⁸ Cf. сумарниот приказ на Fabricio & Cunha, 2014: 146, со преглед на литература.

угнетување на културата, туку едноставно – плаќање даноци, облик на угнетување што и Атина подоцна им го наметнала на многу хеленски градови.¹⁹

Од Ајсхил и Херодот, преку трагедиографите и атинските беседници, па сè до Аристотел и стоиците, можеме да ги следиме промените во сфаќањето за тоа што е нехелен, а што е барбарин, условени од историскиот контекст и од хеленската политичка идеологија.²⁰ Врвот на овој процес го гледаме кај Аристотел, врз кого можеби и најмногу се темели поставката за хеленската надменост и презир кон барбарите; но, дали белешките на Аристотел го одразуваат општоприфатеното мислење на Хелените? Она што философот од Стагејра го пишува во својата „Политика“ – текст што подоцна навистина ќе стане мошне влијателен – е само став или идеја на еден ценет човек, во даден историски момент во IV век ст. е.; за ставовите на просечниот Хелен од Акарнанија, Фокида, Бојотија или Тесалија, не знаеме ништо.

Веќе прочитавме доволно за да сфатиме дека во многу случаи – дури и во изворите од тоа време – линијата меѓу Хелените и барбарите не само што не може јасно да се исцрта туку е и заматена речиси до бесмисленост. Ако е ова точно, тогаш е еднакво бесмислено да се прашува и да се расправа кој бил или кој не бил Хелен и дали одредена група луѓе влегувала во состав на друга група луѓе, во контекст на етничката припадност каква што ја поимаме денес.²¹ А, сепак, историјата на античките Македонци постојано е во сенката токму на ова прашање, како тоа да ќе ги реши огромните непознаници и празнини во изворниот материјал. Додека не знаеме речиси ништо за политичката и за општествената историја на горномакедонските области, кога единствените предметени знаења ги влечеме од материјалните извори, а Македонија пред Александар ја познаваме исклучиво од делата на надворешни наративни извори, кои се занимаваат со историјата на сопствената политичка сцена – научниот свет упорно се фокусира врз етничката припадност на Македонците, при сè што гледаме дека такво прашање, поставено на таков начин, нема да добие одговор што ќе го задоволи современиот човек.

¹⁹ Goulart da Silva 2008: 7.

²⁰ V. задолжително Isaac 2017, кој дава детален преглед на поимот „барбарин“ во хеленската и во римската литература.

²¹ Затоа наместо „етничка припадност“ многу современи антрополози, социолози и историчари на антиката претпочитаат еден новоискован поим, „етницитет“. За разлика од етничката припадност, која ги има сите одлики на апсолутна категорија, етницитетот поскоро ја покрива самосвеста дека некој ѝ припаѓа на одредена етничка група и исцртува повеќе етнички групи во меѓусебна општествена интеракција. Повеќето современи истражувачи се согласни дека етничкиот и културниот идентитет, како и споменатиот етницитет како самосвест, се општествен и стекнат, а не вроден конструкт. За овој проблем, в. J. Engels 2010: 82, со дополнителни објаснувања.

Епизодите од античките извори што го засегаат ова прашање се раскажани и толкувани веќе безброј пати, па нема никаква потреба да ги повторуваме. Наместо тоа, ќе дадеме само кус преглед, во кој ќе ги разгледаме методолошки спорните и болни точки на ова дистопично прашање.

Расправата дали античките Македонци биле дел од античките Хелени (а, со тоа и уште поважното прашање: дали Александар Велики бил Хелен!) главно се врти околу група извадоци од текстови на класични автори, кои имаат бегла, недоречена и двосмислена природа, па нудат аргументи со кои можат да ја поткрепат и едната и другата страна. Тукушто споменавме дека голем дел од нашите предметени сознанија ги влечеме од материјалните извори. Но, етницитетот, во облик на самосвест за припадност, е општествен конструкт и тешко може да се согледа преку археолошките наоди;²² клучна улога по ова прашање, сепак, имаат пишаните извори. А, во изворите што ни се на располагање, податоците за Македонија почнуваат дури со Херодот и Тукидид, во V век ст. е.

Херодот тврди дека располага со докази дека македонската кралска куќа имала хеленско потекло. Она што го нуди како доказ е прилично вообичаено: дека по извесно советување меѓу судиите на Олимписките игри, Александар I бил пуштен да се натпреварува, зашто докажал дека неговиот род потекнува од Аргос. Сосема е можно дека оваа генеалогичка уште од самиот почеток била бесмислица, зашто генеалогичките во античко време не служеле за да се истражи и да се осознае сопственото минато, туку за да се докаже која куќа и кој род имале поспавно и поугледно потекло. Некои Хелени (вклучително и Херодот), поради некои причини, имале добра волја да му поверуваат на Александар I – иако Херодот никаде не дава одговор на прашањето зошто, од сите насобрани натпреварувачи, само Александар морал да докажува дека е Хелен. Навистина, ако Македонците биле сметани за Хелени – и ако сите Хелени биле добредојдени на олимписките игри – зошто само Александар морал да докажува дека потекнува од хеленски род?

²² Неспорно е дека археолошките истражувања на македонските единични гробници и некрополи, градови, светилишта и палати даваат нови и интересни податоци. Сепак, научниците не се убедени дека можат да одговорат на основните прашања за македонскиот етницитет и идентитет само – или првенствено – врз основа на археолошките наоди и материјалните траги од населението на античка Македонија. Во последниве децении излегуваат на виделина нови и нови натписи од македонското кралство и соседните области; тие се добредојдени дополнителни извори за многу детали од македонското општество, но ретко ни кажуваат нешто за македонскиот етницитет и идентитет. За овој проблем, v. P. J. Rhodes. 2010. *The Literary and Epigraphic Evidence to the Roman Conquest*. In Joseph Roisman & Ian Worthington (eds.), *A Companion to Ancient Macedonia*: 23–40. Wiley – Blackwell. Истото важи за легендите и иконографијата на македонските монети: v. K. Dahmen, *The Numismatic Evidence*, во истото издание.

Стотина години подоцна Исократ ја потврдува приказната на Херодот како општо познат факт. Обрато, Демостен без никакво двоумење ги нарекува и Филип II и Македонците барбари – и тоа такви што не заслужуваат ни особена почит.²³ Од ова не произлегува никаков одговор дали Македонците биле – или биле сметани – за Хелени или за барбари. Она што обично се заборава во научните расправи е дека вклучувањето и исклучувањето од групата што се нарекувала себеси „Хелени“ било важно, зашто, во основа, и тврдењата и пресудите во една или во друга насока биле политички одлуки. Освен другите нешта, хеленството било и солидно политичко орудие. Александар I се обидел да докаже дека потекнува од хеленски род не за да се натпреварува во некаква олимписка трка, туку за да биде прифатен во елитната трговска и политичка мрежа на (по)видните заедници во Егејскиот Басен. Неговото кралство се наоѓало на крајната северна периферија на егејскиот свет, па кралската куќа можела добро да го искористи врзувањето со хеленската културна зона и нејзините трговски контакти и политички сојузништва. Поентата на целата приказна воопшто не е потеклото на Аргеадите, туку точно македонските интереси; а, сомнежите на Хелените се знак дека тие не биле расположени да му го дадат тукутака на македонскиот крал она што им го бара.²⁴

Истото може да се каже и за многу други извадоци. Она што Исократ го кажува за потеклото на македонската кралска куќа ѝ служи на точно одредена политичка цел во даден историски контекст, а имено, говорот со кој се обидува да го убеди Филип да се сврти против Персија, наместо да продолжи да војува против Хелените.²⁵ Исократ го прифаќа посегаето на Филип по хеленството и, од своја страна, нафрла дека сите тие се „едно исто“ и дека со тоа ја споделуваат и моралната одговорност за своите постапки, зашто е срамно Хелен да се бори против Хелени, особено кога еднадвор ги демне заеднички непријател. На другата страна, Демостен не се занимава со суптилни политички пристапи. Тој има едноставна намера:

²³ Dem. 3.16.

²⁴ Viz. Silva & Albuquerque 2015: 349. Идентитетот е концепт што поскоро произлегува од тоа како некој се однесува и како се претставува пред јавноста, одошто од неговото вистинско потекло. Симболичкиот изглед на поединецот, поради кој го препознаваат како носител на некаков идентитет, било по облеката, обичаите, јазикот или кој било друг маркер што има потсвесно влијание врз процесот на социјализација, има одлики што по својата природа се перформативни. Суштината на настапот можел да биде предодреден од некоја доминантна група, каков што бил примерот во текот на римските освојувања: освоените племиња и народи, било со принуда или зашто очекувале добивка, се обидувале да се поистоветат со освојувачите, да го научат нивниот јазик и да навлезат во нивните естетски концепти, со што сè повеќе се доближувале, а најпосле и го прифатиле римскиот идентитет.

²⁵ Isocr. Phil. 154.

да ги убеди Атињаните да се борат против Филип со сите сили, а најочигледна тактика за ова е – Филип беспоговорно да се исфрли од заедницата на Хелените. Филип ја проширил македонската контрола врз непосредната околина, со што се нашол во конфликт со Атина и со други хеленски полиси. Како што навлегувал во хеленската политика и станувал сè посилен, растела и одбивноста кон него. Како реакција на ова, гласовите што тврделе дека Македонците не се Хелени, туку барбари, станувале сè погласни – особено меѓу атинските политички беседници од овој период. Тактиката не била лоша: како барбарин, Филип станувал не само туѓинец туку и оправдана цел за напад.

Тука е мошне интересна една подробност. Демостен можел да излезе во јавноста со ваков став со надеж дека некого веројатно и ќе убеди; а, никому, на пр., не му паднало на ум да тврди – макар и во воинствена политичка беседа – дека Спартанците, Тебанците или Коринџаните не се Хелени.²⁶ Зошто Демостен можел да направи вакво нешто? Затоа што е повеќе од јасно дека Македонците имале мошне особен идентитет и нивниот начин на живот, нивниот светоглед и нивните културни вредности во класично време биле мошне различни од оние на класичните Хелени. На чело на нивната држава стоела кралска династија, во време кога тоа веќе не било обичај; за да се разберат со соседите, им требал преведувач; до времето на Филип биле првично сточари, а не земјоделци и никако – граѓани. Македонците воопшто не се наоѓале во полисен контекст ниту, пак, имале свест дека сочинуваат политичко тело на граѓани. Ако сега се навратиме на определниците со кои Херодот ја дефинира припадноста кон хеленството, имаме право да се запрашаме: кои се тие обичаи, јазик, религија, општествено устројство, политички светоглед и начин на живот што Македонците ги споделувале со другите Хелени? Во овој случај, тие даваат безмалку недвосмислен одговор и на вистинското, многу поедноставно прашање, затскриено зад современото гонење на призраците на хеленството и на барбарството – а, имено, не кои од овие народи биле сметани за барбари, туку *кои од нив биле сметани за дивјаци*.²⁷

²⁶ Ова важи дури и за Хелените што се најдалеку од „стандардот“, какви што биле Елирците. Епир, западниот сосед на Македонија, може да послужи како интересна паралела во врска со (не)припадноста кон хеленството и сите недоречености на оваа (не)припадност на крајната северозападна граница на хеленскиот свет. Елирскиот говор бил сметан за едноставен и назаден северозападен хеленски дијалект, но никогаш не се поставило прашање дали е хеленски или не е. Како и Македонците, и Елирците во класично време сè уште живееле на архаичен начин, со старомодни, дури и сурови обичаи, кои јасно се разликувале од воспоставениот начин на живот на југот. И, повторно, за разлика од античките Македонци, никој никогаш не повел расправа за хеленството на Елирците.

²⁷ Според некои, ваквото гледање на нештата е инспирирано (или барем е под влијание) на римскиот поглед на светот, поточно – на римскиот поглед на светот преку Дунав; сепак, *cf.* подолу за дихотомијата

Балканските соседи на Хелените, без исклучок, не зборувале на разбирлив јазик, немале автохтона писмена култура, не ги почитувале современите градски животни навики, а, згора на сè, биле вмешани во ред воени пресметки со Хелените, било како освојувачи, било како платеници. Ако нештата се погледнат на овој начин, тешко дека просечниот Атињанин од V век ст. е. во нив би видел што било друго, освен дивјаџи. А, дека прашањето е политичко и дека произлегува од интересите на политичката сцена на јужниот Балкан, ни потврдува уште еден речит детал: најголемиот дел од изворите расправа за *εἰθνηκῆται ἰρριῆδης τῆς μακεδονικῆς βασιλευσῆς* на македонската кралска куќа, а не на Македонците како *εἰθνηκῆται* заедница. Настрана од етничката определба на кралската куќа како политички и економски чинител, никој не се занимава со етничката припадност на поданиците; таа како да не е важна за изворите, а знаејќи ги мотивите на дел од нив – веројатно навистина и не била.

Заклучокот од сето ова е дека ни еден извадок од античките извори нема да нè донесе до вистината. Ние не расправаме за предметени подробности од животот и општеството на античките Македонци – колку што сме ги откриле, сме ги протолкувале и сме ги разбрале – туку за ставови на некои антички писатели, за кои не можеме да тврдиме (а, имаме повеќе причини да се сомневаме) дека ги одразуваат погледите и убедувањата било на сите Македонци, било на сите Хелени во класично време. Се обидуваме да докажеме историска вистина, со тоа што се служиме со стереотипни реторички аргументи, кои не ни кажуваат што мислеле навистина Хелените за македонската кралска куќа, уште помалку за народот, а најмалку, пак – за начинот на кој Македонците се доживувале самите себеси.

Доаѓаме до дел што им е особено важен на некои историчари на антиката, зашто поентата до која се сведува дискусијата – колку што може да се сведе на дискусија што вклучува современи етницитети и националности – не е дали Македонците биле Хелени, туку *гали Александар бил Хелен* и сметан за таков од Хелените. Вистина е дека на Хелените им било многу полесно да го прифатат Александар за Хелен. Тој го познавал атичкото наречје, бил образуван од Аристотел, ги читал Хомер и трагедиографите, принесувал јавни жртви на хеленски богови и водел јавна политика во која внимавал и на хеленскиот светоглед – промовирајќи ја, на пример, приказната за наводна одмазда за

Римјанин/барбарин. Поверојатно е дека никулците на концептот на барбаринот/дивјак се јавуваат по келтската инвазија на Балканот, а особено по нападот на Делфи. Од оваа гледна точка, сосем е разбирливо што и Хелените и Македонците се нашле заедно, на другата страна на оваа дихотомија, а Аталидите подоцна дури и ја користеле победата над Келтите за да се претстават како спасители на цивилизацијата. Подетално кај S. Mitchell. 2003. *The Galatians: Representation and Reality*. In A. Erskine (ed.), *A companion to the Hellenistic world*: 280–293. Blackwell Publishing.

персиските злодела.²⁸ Наспроти сето ова, извесно е дека и тој ги сметал Македонците за нешто поразлично од Хелените. На походот, додека Македонците верно го следеле својот крал, Хелените – кои не се сметале за негови поданици – биле поскоро заложници одошто вистински сојузници; а, речиси сите колонии што ги основал првично се состоеле од македонски воени ветерани, а не од Хелени.

Колку што знаеме, Александар не го послушал советот на Аристотел да се однесува различно кон Хелените, а различно кон барбарите – кон едните како кон роднини и пријатели, а кон другите како кон слуги; Ератостен подоцна го фалел токму поради ваквиот правичен однос.²⁹ Во децениите што уследиле по Александар, *humanitas* – макар и во хеленски облик – им станала достапна на сите, без разлика на потеклото или на припадноста, зашто се негувала врз основа на одредено слободоумно, филозофско образование и светоглед. Припадноста кон барбарите или кон Хелените мошне брзо станала прашање на образование и на граѓанство – на задоволство на некои тогашни филозофи, кои уште претходно ја отфрлале поделбата на луѓето на Хелени и барбари, слободни и робови.

Општествените и политичките случувања по смртта на Александар, во т. н. хеленистички период, ја усложнуваат оваа приказна. Политички, смисловно, но и како организирани групи со одредени светогледи – ниту Македонците биле оние Македонци од времето на Грчко-персиските и на Пелопонеските војни ниту, пак, Хелените биле истите Хелени од класично време и од зенитот на полисниот свет. Перцепцијата на Македонците и на Хелените неповратно се сменила. „Источните“ неевропски народи што се нашле под власт на македонските дијадоси и епигони не се ни труделе да навлезат во разликите меѓу освојувачите од запад, па најчесто и ги групирале заедно.³⁰ Во новите населби и во новите војски на хеленистичкиот исток, Македонците и Хелените обично влегувале во истата група за регрутирање. Претходно различни од Хелените по многу критериуми, во текот на хеленистичкиот период (а,

²⁸ Рака на срце, ова не било ништо ново, но во тој миг ѝ паднало в очи на пошироката (хеленска) публика. Инаку, иако важеле за своевидни симболи на македонската држава, кралевите, кралското семејство и највисоките благородници истовремено биле можеби „најхеленизираните“ поединци во Македонија. Во Пела често престојувале значајни хеленски учени, уметници и творци, како поетите Пиндар и Бакхилид, трагедиографите Еврипид и Агагон, епскиот поет Хојрил, сликарот Севксид и музичарот Тимотеј. Приближувањето на кралската палата кон хеленските стандарди почнало уште за време на Архелај во V век с.т.е. и земало сè поголем замав со секое поколение, за да го достигне врвот во времето на Филип II и Александар III.

²⁹ Strab. 1.4.9.; cf. Plut. De Alex. Fort. 6; Arist. Pol. 1.8; 7.7. V. Garcia Gual 1999: 72.

³⁰ Ова е редовна практика што се случувала и претходно и подоцна. На пример, Персијците ги нарекувале сите народи по ободот на Егејското Крајбрежје Уапа, „Јонци“; подоцна, за средновековните извори, христијаните се Франки, а муслиманите – Сарацени, без никаков обид да се различат етнички.

всушност, уште од времето на Филип II), еден дел од Македонците почнал да ги споделува со Хелените образованието, светогледот, навиките и секојдневниот живот. Во колониите што ги основале наследниците на Александар низ Азија, почнале да се слеваат Хелени со најразлични локални идентитети, дотаму што веќе не можеме да разликуваме кој, кога и од каде се доселил. Според сè, овие Хелени во Азија станале речиси првите „генерични“ Хелени;³¹ тие се првите што зборувале на општото, стандардизирано хеленско наречје *коине*, кое со време ги заменило сите други наречја во секојдневната комуникација. Ова *коине* навлегло во сите пори на општеството, дотаму што, до доаѓањето на Римјаните, на многу места веќе не можеме да го реконструираме првичното наречје, зашто немаме писмени сведоштва од него. Проблемот со писмените сведоштва особено се чувствува во Македонија (но, и во Тракија и Илирија), каде што ова наречје станало официјален јазик на кралските документи, а од претходните јазици одвај и да имаме писмена трага.

Проблемот на т.н. „слевање“ на народите во кралствата на дијадосите и епигоните не е толку едноставен колку што обично се претставува. По повеќе од век и половина од освојувањето, повеќето освоени источни народи во кралствата на Селевкидите и на Птолемаидите останале засебни; само меѓу поданиците со европско потекло (Македонците, Хелените и Тракијците) почнала да се губи појавната, а некаде и културната разлика – која, да бидеме искрени, никој и не се обидува да ја направи. Едно место каде што Хелените сè уште ги чувствувале Македонците како туѓинци бил Балканот, старата татковина на двата народа, каде што Хелените никако не се откажувале од стариот наратив дека се под туѓа власт и дека треба да се борат за својата слобода.

Сето ова повторно нè враќа на првично прашање, но овојпат во контекст на антиката, која не е ни куса, ни монолитна, ниту, пак, органски конзистентна, туку трае стотици години низ кои се одвиваат десетици историски процеси. Кои Македонци ги споредуваме и – со кои Хелени? Македонците од мугрите на македонското кралство, пред да излезат на меѓународната сцена, Македонците на Александар I, на Филип II или поданиците на Антигонидите? И, со кои Хелени – оние што се бранеле од Персијците, оние што се населиле во кралството на Селевкидите или оние што го поканиле императорот Нерон на олимписките игри?

³¹ Процесот можел да оди во двете насоки. Од една страна, на пример, го имаме Платон, кој се плашел дека Хелените на Сицилија ќе бидат преплавени и потопени во локалните јазици и традиции (Ер. 8.353e); од друга страна, Диодор (18.110.4) раскажува дека Александар во Келана затекнал некои Бојотијци што биле населени таму уште од времето на Ксеркс, а сè уште биле двојазични и се сеќавале на старите обичаи и некои хеленски институции. V. Nenci & Cataldi 1983: 581.

Ете каде се крие грешката во идеолошки обоените наративи, кои одбиваат да земат предвид дека *имиџаџа, месџаџа и народиџе од еден џериод не може џрстоџо да џи налеџаџи на неџиџо шџџо џрстоџо во друџџ џериод, а најмалку во нашево време*. Културното милџе на Балканскиот Полуостров е сплет од два милениуми проток на трговци и преселници, надворешни упади и освојувања, политички и етнички потреси, кои го менувале и го менуваат неговиот изглед до денешен ден. Можно е дека некои изолирани заедници останале стабилни низ сите превирања; но, општо земено, она што денес ни изгледа како етнички хомогено население, во рамките на која било современа балканска држава, е обичен збир од регионални идентитети, врзани преку сразмерно скорешно територијално обединување и задоени со национален наратив.

Главниот методолошки проблем со ваквите погледи врз историјата не е тоа што се поистоветуваат со нешто што за нив, реално, е само сновидение, туку тоа што веруваат: (1) дека може прецизно да се дефинира етничка припадност во антиката; (2) дека може да се воспостави чиста и директна врска меѓу некој антички народ – било да се тоа Хелени, Тракијци, Илири или Македонци – и современите балкански нации. А, вистината е дека потеклото на денешните балкански народи не може да се следи во права линија ниту до Кајсар, ниту до Александар, ниту до Перикле, и колку што одиме подалеку во минатото, станува толку побесмислено да се бркаат призраците на етникумот и на неговиот континуитет.

Да прифатиме, за потребите на нашава расправа, дека современите Грци се непосредни наследници на античките Хелени; и, повторно, останува фактот дека во античкиот свет немало пропишан хеленски етницитет. Споделеното потекло им било важно на одредени групи во границите на хеленскиот свет, но хеленството, самото по себе, не се дефинирало со раѓањето. Погоре видовме дека Хелените ја одредувале својата група преку споделениот јазик, обичаите, боговите, ритуалите и фестивалите – што значи дека *секој можел да се нарече „Хелен“, ако се однесувал и ако живеел како Хелен и ако друџиџе џо џреџознавале како џаков*. *Прашањето дали некоја историска фигура била „етнички Хелен“ сџтанува целосно бесмислено, ако џаоа хеленсџво џо џрприрода не е оџределено со еџничка џриџадносџ – а, особено кога не постои антички етникум, кој може недвосмислено да се идентификува и да се следи во текот на следните 2500 години*. Врв на неприликите е тоа што сите денешни обиди да се дефинираат античките Македонци никако не можат да се одвојат од тој бинарен систем на етничка припадност, во кој или си Хелен/Македонец/Тракиец/Илир или не си, додека античката реалност била неспоредливо посложена.

Во *Митиоѝ за нацииѝе* Патрик Гири ја напаѓа лажната дихотомија Римјанин – Барбарин и ја користи оваа поставка за да ги деконструира националните митови од XIX век – цврсто вкопани не само во печатот и народната/популарна литература туку и на универзитетско ниво – и истакнува дека римскиот идентитет, идентитетот на *populus Romanus*, бил конституционален, создаден за внатрешни рамки, врз основа на споделена интелектуална култура и традиција, правен и политички систем и економска традиција. Иако имало особености што ги правеле римските граѓани слични, сепак, немало „римски етницитет“. Од друга страна, барбарите биле измислена категорија, плод на долга етнографска и дискурзивна традиција на класичниот римски свет. Без оглед колку Римјаните ги нагласувале разликите меѓу двете групи, припадноста кон едната категорија не ја исклучувала другата; некој можел да биде и Римјанин и барбарин во исто време; а, ако е Римјанин фиктивна категорија, фиктивен е и дивјакот/барбарин, кој е изграден токму врз основа на Римјанинот како негов антипод.³²

И состојбата со не сосем уточнетите Хелени, разноликите барбари и античките Македонци, не е многу различна. Крајно време е античките Македонци да се ослободат од баластот и притисокот на прашањето за нивната етничка припадност. Илузорно е да се спори за називите „Хелени“ и „Македонци“, а сосем е погрешно тие значенски да се разграничуваат, како да се некаков неменлив теоретски и емпириски концепт, кој се протега до наше време. Прашањето што биле античките Македонци има само еден оправдан одговор – антички Македонци. Сè друго би значело да се одрече самата природа на историските процеси и да се погази секоја поставка на методологијата на историската наука.

³² Geary 2002: 81 sqq.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Buarque, L. 2018. Gregos e Bárbaros no *Político* de Platão. *Phoinix* 24 (1): 82–93.
- Cartledge, P. 2002. *The Greeks. A Portrait of Self and Others*. Oxford University Press.
- De Luna, M. E. 2003. *La comunicazione linguistica fra alloglotti nel mondo greco. Da Omero a Senofonte*. Studi e testi di storia antica 13. Pisa: ETS.
- Engels, J. 2010. *Macedonians and Greeks*. In Joseph Roisman & Ian Worthington (eds.), *A Companion to Ancient Macedonia*: 81–98. Wiley – Blackwell.
- Fabricio, A. R. & Cunha, L. T. P. 2014. Identidade e alteridade em Heródoto: visão de um Grego a respeito dos Egípcios. *Alêtheia. Revista de Estudos sobre Antiguidade e Medievo* 9 (1): 142–159.
- García Gual, C. 1999. Identidad y mitología. Apuntes sobre el ejemplo griego para una reflexión. *Identidad humana y fin de milenio. Thémata* 23: 69–80.
- Geary, P. 2002. *The Myth of Nations*. Princeton University Press.
- Giménez, G. 2006. El debate contemporáneo en torno al concepto de etnicidad. *Cultura representaciones soc 1.1*: 129–144.
- Goulart da Silva, M. 2008. Bárbaros antigos ou modernos? *História, imagem e narrativas* 6: 1–10.
- Hall, E. 1989. *Inventing the Barbarian. Greek Self-Definition through Tragedy*. Oxford: Clarendon Press.
- Hall, J. M. 1997. *Ethnic Identity in Greek Antiquity*. Cambridge University Press.
- Hall, J. M. 2002. *Hellenicity. Between Ethnicity and Culture*. Chicago–London: University of Chicago Press.
- Hartog F. 1988. *The Mirror of Herodotus. The Representation of the Other in the Writing of History*. University of California Press.
- Hartog, F. 1996. *Mémoire d'Ulysse. Récits sur la frontière en Grèce ancienne*. Paris: Gallimard.
- Isaac, B. 2017. The Barbarian in Greek and Latin Literature. In *Empire and Ideology in the Graeco-Roman World: Selected Papers: 197–220*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Levy, E. 1992. Herodote Philobarbaros ou la vision du barbare chez Herodote. In R. Lonis (ed.), *L'Etranger dans le monde grec II*, Actes du Deuxième Colloque sur l'Etranger: 193–244. Nancy: Pr. Univ.
- Malkin, I. 1998. *The Returns of Odysseus. Colonization and Ethnicity*. University of California Press.
- Malkin, I. (ed.). 2001. *Ancient Perceptions of Greek Ethnicity*. University of Michigan.
- Moggi, M. 2008. Qualche riflessione su alterità e identità in Grecia (epoca arcaico-classica). *I Quaderni del Ramo d'Oro on-line 1*: 54–72.
- Nenci, G. & Cataldi, S. 1983. Strumenti e procedure nei rapporti tra Greci e indigeni. *Modes de contacts et processus de transformation dans les sociétés anciennes. Actes du colloque de Cortone (24-30 mai 1981)*. Rome: École Française de Rome, 1983. pp. 581–605.
- Nenci, G. (ed.). 1990. *Hérodote et les peuples non grecs. Neuf exposés suivis de discussions*. Entretiens sur l'Antiquité Classique 35. Geneva: Fondation Hardt.
- Pontrandolfo A. G. & Rouveret A. 1983. La rappresentazione del barbaro in ambiente magno-greco. *Modes de contacts et processus de transformation dans les sociétés anciennes. Actes du colloque de Cortone (24-30 mai 1981)*. Rome: École Française de Rome, 1983. pp. 1051–1066.
- Ross, S. A. 2005. Barbarophonos: Language and Panhellenism in the Iliad. *Classical Philology* 100 (4): 299–316
- Silva, D. G. G. & Albuquerque, M. d. C. 2015. Bárbaros ou/vs Romanos? Sobre Identidades e Categorias Discursivas. *Mirabilia* 21: 345–359.

Vojislav SARAКINSKI

Institute of History, Faculty of Philosophy
Ss. Cyril and Methodius University in Skopje

The Macedonians between Barbarism and Greekness

This paper does not focus on exploring whether the ancient Macedonians were ancient Greeks or not but, rather, disputes the very concept of this dichotomy. This issue rarely carried any significance in antiquity but weighs much more today as a tool for modern historians. The core of the discussion in this paper distances itself from the traditional questions—what we know about the ancient Macedonians, whether they were ancient Greeks, whether they had a regional identity—and dwells on several thought-provoking facts.

The central point lies in the fact that the term ‘Greek’ is so vague that contemporary scholars cannot agree on what it encompasses and exactly who can be identified as Greek. From ancient times until today, the definitions of this term have changed many times. Herodotus would have all Greeks to share origin, language, culture, and way of life; still, in real life, there was no precise list of conditions that one had to meet to be recognized as Greek. According to circumstance and need, one could insist on common origin, language, political system, religion, or participation in common Greek events; this broad sphere of Greekness had many regional variants, the acceptance of which depended on the author, the time, and the political situation.

Neither was the term ‘barbarian’ defined more clearly nor did it exist in the Greek world-view from the very beginnings; however, today’s scholars constantly weigh the ancient Macedonians on the scale of either barbarism or Greekness, as if that will solve the uncertainties and gaps in the source material. In a situation where we are provided impartial facts only by material sources, and we are acquainted with ancient Macedonia before Alexander the Great exclusively from works by external authors, the academic world insists on the ethnicity of the ancient Macedonians, although this question, posed in this way, will never have an answer that will satisfy the modern man. It largely pertains not to ancient Macedonian life and society—as far as we have discovered, interpreted,

and understood it—but to the views of ancient authors, which do not reflect the views and beliefs of all Macedonians, nor all Hellenes, in classical times.

In fact, the answer has already been given to us in the sources, which indicate that the ancient Macedonians had a very special identity and that their way of life, their worldview, and their cultural values in classical times were largely different from those of the classical Greeks. At the head of their state stood a royal dynasty, at a time when that was no longer customary in ancient Greece; they needed an interpreter to converse with their neighbors; until the time of Philip, they were cattle breeders, not farmers, and by no means citizens. The ancient Macedonians were almost entirely outsiders in the common political contexts, and they did not constitute a political body of citizens. If we go back to what Herodotus had to say on the topic of Greekness, we would rightly have to answer what customs, language, religion, social structure, political worldview, and way of life the ancient Macedonians shared with the ancient Greeks. This, and hardly anything else, would present the academic answer to this question.

However, the background of the question has nothing to do with neither academy nor scholarship; on the contrary, it serves an ideologically-biased narrative, which obviously makes no distinction between ancient and modern peoples, and identifies itself with the latter. Its main methodological problem is not that it serves an alluring dream, but that it is built upon a premise that ancient ethnicity can be precisely defined so that a pure and direct connection can be established between an ancient people—either the Hellenes, Thracians, Illyrians, or Macedonians—and modern Balkan nations.

If we are to return this discussion to where it belongs—the sphere of the academy, scholarship, and science—we would have to reject the stale dualistic criteria of Greekness vs. barbarism, as these terms are fluid and uneven constructs. The ancient Macedonians must be freed from the constraints of this issue, which has long been dealt with by inadequate methodology. The question on the ethnicity of the ancient Macedonians has only one justified and solid answer: their ethnicity was ancient Macedonian. Any different answer would indicate a denial of the very nature of historical processes and disrespect of the methodology of history as a discipline.

KEYWORDS: ancient Macedonians, ancient Greeks, barbarians, dichotomy, ethnicity, construct.